

HELŚIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA HELSINKI FOUNDATION for HUMAN RIGHTS

RADA FUNDACJI

Hallna Bortnowska-Dąbrowska
Jerzy Ciemniowski
Janusz Grzelak
Michał Nawrocki

Marek Antoni Nowicki
Teresa Romer
Mirosław Wyrzykowski

ZARZĄD FUNDACJI

Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Maciej Nowicki
Sekretarz: Piotr Kładoczny
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członek Zarządu: Dominka Bychawska-Siniarska

L. Dz. 472/2018/PIP/EO

Warszawa, dn. 20 kwietnia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie
VIII Wydział Karny
Al. Solidarności 127
00-898 Warszawa

Sygn. akt VIII Kp 1610/17

Informacja na temat sytuacji praw człowieka w Federacji Rosyjskiej

I. Stan faktyczny

Niniejsze pismo zostało przygotowane przez Helsińską Fundację Praw Człowieka na prośbę obrońcy ściganego Pana , obywatela Federacji Rosyjskiej.

Wedle informacji przekazanych Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, sprawa dotyczy dopuszczalności wydania ściganego władzom Federacji Rosyjskiej. Władze Federacji Rosyjskiej zarzuciły ściganemu popełnienie szeregu przestępstw o charakterze ekonomicznym.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka jest organizacją pozarządową zajmującą się działalnością na rzecz praw człowieka, w tym także udzielaniem pomocy prawnej cudzoziemcom przebywającym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Helsińska Fundacja

Praw Człowieka nie prowadzi własnych badań dotyczących sytuacji praw człowieka w krajach pochodzenia cudzoziemców, którym udziela pomocy, natomiast korzysta z powszechnie dostępnych i wiarygodnych raportów przygotowanych przez organizacje rządowe, pozarządowe i międzynarodowe.

W ramach niniejszej opinii przedstawione został zawarty opis sytuacji praw człowieka w Federacji Rosyjskiej (funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości oraz prawa do rzetelnego procesu, stosowania tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania oraz warunków panujących w jednostkach penitencjarnych).

II. Funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości i prawo do rzetelnego procesu sądowego

Zgodnie z obowiązującą Konstytucją Federacji Rosyjskiej sędziowie są niezawisli (art. 10 ustanawiający podział władzy: *„Organy władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej są niezależne.”* oraz art. 120 stanowiący o niezawisłości sędziów: *„Sędziowie są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji Federacji Rosyjskiej oraz ustawie federalnej”*). Zasada niezawisłości jest podkreślana również przez ustawy, które zakazują ustanawiania prawa, podważającego niezależność sądownictwa.

Jednakże w praktyce te przepisy nie są przestrzegane, a funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości jest opisywane w wielu raportach oraz pracach organizacji międzynarodowych. Należy zauważyć, że już w 2013 r. Rada Europy wskazywała, że Federacja Rosyjska musi wzmocnić niezależność sądownictwa.¹ Ponownie Rada Europy stwierdziła to w 2016 r. podnosząc, że dopóki Federacja Rosyjska nie uniezależni władzy sądowniczej od pozostałych władz, pozostanie szerokie pole wątpliwości co do efektywności sądów w Rosji.²

W raporcie Departamentu Stanu USA o przestrzeganiu praw człowieka na świecie w 2016 r.³ wskazano, że pomimo, iż według rosyjskiego prawa władza sądownicza jest

¹ Notatka opublikowana na stronie internetowej Rady Europy 12.11.2013r. <https://www.coe.int/en/web/portal/-/russia-anti-corruption-watchdog-calls-for-more-transparency-and-public-accountability-amongst-parliamentarians-judges-and-prosecutors>.

² Notatka opublikowana na stronie internetowej Rady Europy 25.02.2016r.: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/russia-anti-corruption-watchdog-calls-for-more-transparency-and-public-accountability-amongst-parliamentarians-judges-and-prosecutors>.

³ United States Department of State, Country Reports on Human Rights Practices for 2016 – Russian Federation, raport dostępny na stronie: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dclid=265466>.

niezależna, to jednak sędziowie pozostają pod wpływem władzy wykonawczej, wojska i służb bezpieczeństwa.

Komisarz ds. Praw Człowieka Rady Europy w swoim raporcie z kwietnia 2013 r. z wizyty w Federacji Rosyjskiej wykazał szereg systemowych ograniczeń niezawisłości sędziów, takich jak: nieprzejrzysty system nominacji sędziowskich czy rola prokuratury w systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.⁴

Komisarz ds. Praw Człowieka Rady Europy wskazał również na występowanie sytuacji, gdzie prezesi sądów nieformalnie instruowali sędziów co do treści rozstrzygnięcia postępowania. Komisarz powołał się m.in. na wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC)⁵, w którym Trybunał orzekł o naruszeniu prawa do sądu w związku z instruowaniem sądu niższej instancji przez prezesa sądu okręgowego co do treści rozstrzygnięcia w konkretnej sprawie. Ponadto Trybunał orzekł o naruszeniu Konwencji w sytuacji, gdy pod nieobecność prokuratora, sąd *de facto* przejął jego rolę w sprawie.⁶

W raporcie Komisarza Rady Europy wskazano ponadto, że nominacje sędziowskie są dokonywane przez komisje kwalifikacyjne złożone z doświadczonych sędziów i ekspertów, jednakże kluczową rolę w nominowaniu sędziów odgrywa Prezydent, który może bez uzasadnienia odmówić dokonania nominacji.⁷

Mimo, iż prawo rosyjskie przewiduje jasne kryteria, które muszą być spełnione, aby zostać sędzią, to jednak Specjalny Sprawozdawca ONZ był informowany, że w praktyce obowiązkowe egzaminy nie są przejrzyste ani anonimowe, a prezesi sądów mogą manipulować egzaminami sędziowskimi tak, by zapewnić wakat sędziowski określonym osobom⁸. Zdaniem Specjalnego Sprawozdawcy ONZ takie zachowanie skutkuje ryzykiem, że nowo wybrani sędziowie mogą czuć się zobowiązani wobec prezesa sądu i prowadzić postępowanie w sposób nierzetelny, zwłaszcza że - jak zauważył Komisarz ds. Praw Człowieka po wizytacji - w Rosji tradycyjnie oczekuje się od sądów karnych, że będą wydawać wyroki skazujące. Obserwacje Komisarza potwierdza Raport ONZ z 2014 r., gdzie

⁴ Raport przygotowany przez Nils Muižnieks, Commissioner for Human Rights of the Council of Europe. Following his visit to the Russian Federation from 3 to 12 April 2013, raport dostępny na stronie: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2113397>.

⁵ Wyrok z dnia z 19 kwietnia 2011 r., w sprawie Baturlova przeciwko Rosji.

⁶ Wyrok z 18 maja 2010 r. w sprawie Ozerov przeciwko Rosji.

⁷ Raport przygotowany przez Nils Muižnieks, Commissioner for Human Rights of the Council of Europe. Following his visit to the Russian Federation from 3 to 12 April 2013, raport dostępny na stronie: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2113397>.

⁸ Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Gabriela Knaul, Addendum, Mission to the Russian Federation, 30 kwietnia 2014, raport dostępny na stronie: www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session26/Documents/A_HRC_26_32_Add.1_ENG.DOC

– po przeprowadzonych badaniach – stwierdzono, że sędziowie są pod ogromną presją ze strony władz, by orzekać o winie oskarżonych. Statystyka podana w raporcie wskazuje, że tylko 1% oskarżonych zostaje uniewinnionych w postępowaniach prowadzonych tylko przez sędziów, natomiast w przypadku postępowań prowadzonych z udziałem ławy przysięgłych ilość uniewinnionych wynosi około 20% wśród wszystkich oskarżonych.⁹ Statystyki wskazują, że w postępowaniach bez udziału ławy przysięgłych sędziowie są bardziej podatni na nacisk ze strony władzy, co też skutkuje mniejszą liczbą uniewinnień. Tego typu sytuacja zdecydowanie narusza prawo do rzetelnego procesu sądowego.

Komisarz Rady Europy stwierdził ponadto, że prezesi sądów przydzielają sędziom sprawy wedle własnej oceny, mimo że powinni kierować się pewnymi kryteriami, takimi jak: skomplikowanie sprawy, obciążenie pracą i kwalifikacje poszczególnych sędziów oraz konieczność zachowania biegnących terminów.¹⁰ Niepokój budzi fakt, że prezes sądu może wykorzystać możliwość przydzielania spraw jako instrument nagradzania lub karania sędziów oraz przydzielać ważne sprawy sędziom, na których można łatwiej wywrzeć presję. Komisarz wskazał również, że brak jest jasnych kryteriów, na podstawie których wszczynane są sprawy dyscyplinarne przeciwko sędziom. Szczególnie niejasna jest przesłanka „*działania mogącego podważyć autorytet władzy sądowniczej*”. Zwrócono uwagę na usuwanie sędziów z urzędu, ilekroć krytykowany jest aparat sprawiedliwości oraz naciski na sędziów w celu rozpoznania sprawy w konkretny sposób. Komisarz przywołał wyrok w sprawie Kudeshkina przeciwko Rosji z 26 lutego 2009 r., w którym Trybunał orzekł o naruszeniu Konwencji wobec sędzi usuniętej z urzędu po tym, gdy odmówiła uwzględnienia wniosku prokuratora i publicznie skrytykowała wywierane na nią naciski.¹¹

W raporcie Amnesty International organizacja podkreśliła, że w 2017 r. doszło do aresztowania Aleksandr Eivazov, byłego sekretarza sądu w Sankt Petersburgu z powodu domniemanego „wpływanego na pracę sądu” w związku z odmową podpisania zeznań świadka. Jak podkreśla organizacja, aresztowany był świadkiem naruszeń procedur w sądzie, które – po wielokrotnych zgłoszeniach odpowiednim organom bez uzyskania odpowiedzi -

⁹Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Gabriela Knaut, 28/04/2014 raport dostępny na stronie : http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/26/32.

¹⁰ Report by Nils Muižnieks, Commissioner for Human Rights of the Council of Europe. Following his visit to the Russian Federation from 3 to 12 April 2013, raport dostępny na stronie: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2113397>.

¹¹ Wyrok ETPC z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie Kudeshkina przeciwko Rosji.

opublikował w mediach. Aresztowany przebywał pod koniec 2017 r. w więzieniu mimo problemów zdrowotnych.¹²

W raporcie Specjalnego Sprawozdawcy ONZ do spraw niezależności sędziów i prawników z misji do Federacji Rosyjskiej z kwietnia 2014 r.¹³ stwierdzono, że w czasie wizyty sprawozdawca otrzymał wiele doniesień o bezpośrednich i pośrednich groźbach kierowanych do sędziów. Ponadto wiele osób, z którymi rozmawiał Specjalny Sprawozdawca, mówiło, że wpływ ze strony władzy wykonawczej i wpływowych osób na władzę sądowniczą jest w Rosji powszechny. W raporcie wskazano również, że w niektórych regionach, w szczególności w małych miejscowościach oraz w tych oddalonych od centrum, sędziowie pozostają w bliskich stosunkach z przedstawicielami władzy wykonawczej i z prokuratorami. Należy również nadmienić, że z rosyjskiego Kodeksu etyki sędziowskiej usunięto przesłanki związane z niezależnością i niezawisłością sądów i sędziów (m.in. instytucję wyłączenia sędziego z powodu konfliktu interesów, personalnej relacji, znajomości ze stronami postępowania czy interesu sędziów w rozstrzygnięciu sprawy), o przywrócenie których postulowano w raporcie GRECO.¹⁴

W raporcie GRECO z 2017 r. opisującym korupcję wśród sędziów oraz prokuratorów, organizacja postuluje wprowadzenie odpowiednich regulacji prawnych, które obligowałyby sędziów i prokuratorów do zgłaszania ewentualnych nagród lub dóbr otrzymanych od osób trzecich (w tym również stron postępowań) oraz przepisów mających na celu zwiększenie przejrzystości w związku ze zgłaszanymi przez sędziów wydatkami, nieruchomościami oraz zobowiązaniami pieniężnymi sędziów wynikających z ich przychodów. W raporcie zaznaczono jednak, że tego typu obciążenia powinny nastąpić w granicach prawa do prywatności sędziów oraz ich rodzin oraz bezpieczeństwa.

Europejski Trybunał Praw Człowieka wielokrotnie orzekał o naruszeniu prawa do rzetelnego procesu sądowego przez Federację Rosyjską; m.in. uznano, że proces opozycjonisty Aleksey Navalnyye i jego brata Oleg Navalnyye, w wyniku którego uznano braci za winnych defraudacji pieniężnych, oparty został na nieodpowiednim zastosowaniu

¹² „Amnesty International Report 2017/2018 The state of the world's human rights”, 22 February 2018, raport dostępny na stronie: <https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/6700/2018/en/>.

¹³ Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Gabriela Knaul, Addendum, Mission to the Russian Federation, 30 kwietnia 2014, raport dostępny na stronie: www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session26/Documents/A_HRC_26_32_Add.1_ENG.DO.

¹⁴ Forth Evaluation Round Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, 22.03.2018r., raport opublikowany w: GrecoEval 4Rep(2017)2, raport dostępny jest na stronie: <https://www.coe.int/en/web/greco/-/russia-anti-corruption-watchdog-calls-for-more-transparency-and-public-accountability-amongst-parliamentarians-judges-and-prosecutors>.

prawa karnego, a samo postępowanie było arbitralne i niesprawiedliwe w stosunku do oskarżonych¹⁵. Trybunał orzekł również o naruszeniu art. 6 Konwencji, gdyż w Federacji Rosyjskiej występują systemowe zaniedbania, wynikające z braku jednolitego systemu na poziomie krajowym. Strony postępowania sądowego nie mogą ustalić w sposób obiektywny daty, od której należy liczyć rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia apelacji.¹⁶

W raporcie Amnesty International 2017/2018 wskazano również na systematyczne naruszenia prawa do rzetelnego procesu na terytorium Federacji Rosyjskiej.¹⁷ Zgodnie z opinią niezależnych obserwatorów postępowania karne opierają się głównie na raportach policji jako głównych dowodach w sprawie. Ponadto – jak zaznacza organizacja – po protestach 26 marca 2017 r., moskiewski sąd właściwy dla dystryktu Tverskoi rozpatrzył ponad 476 spraw w 17 dni roboczych, co pokazuje, że postępowania były przeprowadzone nierzetelnie i bez zachowania odpowiednich procedur.

III. Prawo do obrony

Komisarz ds. Praw Człowieka Rady Europy stwierdził, że system wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych charakteryzuje się brakiem równowagi pomiędzy obroną a oskarżeniem¹⁸. Potwierdził to raport Specjalnego Sprawozdawcy ONZ, zgodnie z którym obrońcy nie mają takiego samego dostępu do materiałów sprawy, jak oskarżyciel oraz do osobistych spotkań z klientem prywatnie. Problem sygnalizowany był przez Martina Russella z European Parliamentary Research Service w 2016 r.¹⁹ W wielu przypadkach obrońcy mają bardzo krótki czas na zapoznanie się z dowodami posiadanymi przez prokuraturę, przez co zapoznanie się z materiałem dowodowym oraz skuteczne reprezentowanie oskarżonych jest utrudnione.

Zgodnie z rosyjskim kodeksem postępowania karnego obrońca ma prawo zbierania dokumentów i dowodów oraz prowadzenia czegoś na kształt równoległego śledztwa, ale w praktyce może on korzystać jedynie z informacji, które uzyska od śledczych lub od prokuratora.

¹⁵ Wyrok ETPC z dnia 17.10.2017r. w sprawie Navalnyye przeciwko Federacji Rosyjskiej.

¹⁶ Wyrok ETPC z dnia 07.11.2017 r. w sprawie Cherednichenko i inni przeciwko Rosji.

¹⁷ „Amnesty International Report 2017/2018 The state of the world's human rights”, 22 February 2018, raport dostępny na stronie: <https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/6700/2018/en/>.

¹⁸ Report by Nils Muižnieks, Commissioner for Human Rights of the Council of Europe. Following his visit to the Russian Federation from 3 to 12 April 2013, raport dostępny na stronie: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2113397>.

¹⁹ EPRS | European Parliamentary Research Service, Martin Russell, wrzesień 2016, dostępny na stronie: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI%282016%29589768.

IV. Warunki panujące w placówkach penitencjarnych w Federacji Rosyjskiej

Według Raportu Departamentu Stanu USA o przestrzeganiu praw człowieka w 2016 r. warunki w poszczególnych jednostkach penitencjarnych w Federacji Rosyjskiej różnią się między sobą, ale czasami są ciężkie i zagrażające życiu. Osadzeni mają ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej, brakuje żywności, powszechna jest przemoc ze strony strażników oraz pomiędzy osadzonymi, ponadto poważny problem w jednostkach penitencjarnych w Federacji Rosyjskiej stanowi przeludnienie. Woda pitna czasami jest racjonowana, brak jest też wystarczającego dostępu do opieki zdrowotnej na odpowiednim poziomie.²⁰

Orzekając o problemie warunków w więzieniach na terytorium Federacji Rosyjskiej, ETPC wskazał ponadto na brak skutecznych środków prawnych umożliwiających składanie skarg na złe warunki w miejscach pozbawienia wolności.

Europejski Trybunał Praw Człowieka²¹ orzekł, że władze naruszyły artykuły 3 (zakaz tortur i niehumanitarnego traktowania) i 13 (dostęp do skutecznego środka prawnego) Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. ETPC wskazał na naruszenia stanowiące niehumanitarne i poniżające traktowanie: brak odpowiedniej powierzchni w celach, brak miejsc do spania, nieuzasadnione ograniczenia w dostępie do świeżego powietrza i światła naturalnego oraz brak prywatności w trakcie korzystania z urządzeń sanitarnych. Należy nadmienić, że w omawianym wyroku ETPC zaznaczył, iż ww. naruszenia nie są pojedynczymi przypadkami, ale powszechnie występującym problemem, wynikającym z wadliwego systemu penitencyjnego oraz braku środków prawnych i administracyjnych, które mogłyby zostać zastosowane w takich sytuacjach. ETPC stwierdził w tym wyroku, że zła sytuacja w aresztach śledczych ma charakter systemowy, co powoduje, że od 2002 r. Trybunał orzekł w licznych sprawach przeciwko Rosji o naruszeniu tych artykułów.

W raporcie corocznym Amnesty International 2017/2018²² zwrócono uwagę przede wszystkim na niehumanitarny i niehumanitarny transport więźniów. Transport niektórych osadzonych trwał więcej niż miesiąc w warunkach, które nie odpowiadają powszechnie przyjętym standardom. Więźniowie podróżowali w zatłoczonych wagonach kolejowych, spędzając tygodnie w celach transportowych w czasie drogi do oddalonych kolonii

²⁰ United States Department of State, Country Reports on Human Rights Practices for 2016 – Russian Federation, raport dostępny na stronie:

<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dld=265466>.

²¹ Wyrok ETPC z 10 kwietnia 2012 r. w sprawie Ananyev i inni przeciwko Federacji Rosyjskiej.

²² Amnesty International Report 2017/2018 The state of the world's human rights", 22 February 2018, raport dostępny na stronie: <https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/6700/2018/en/>.

więziennych. W maju 2017 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł w sprawie 8 więźniów, których przewożono transportem więziennym, uznając warunki panujące w czasie przewożenia więźniów za niehumanitarne i nieludzkie traktowanie. Sprawa dotyczyła m.in. Anna Lozinskaya i Valery Tokarev, którzy byli przewożeni transportem więziennym w pomieszczeniach o powierzchni 0,3 m². Niektórzy więźniowie byli przewożeni transportem więziennym, przy czym służby nie informowały o miejscu pobytu osadzonych członków ich rodzin. Raport Amnesty International podaje m.in. sprawę Ildar Dadin, który po upublicznieniu tortur w więzieniu w Sagezha w październiku 2016 r. został przetransportowany do innego więzienia. Przez cały okres transportu władze więzienia nie chciały poinformować rodziny oraz obrońcy skazanego o miejscu jego pobytu.

Zgodnie z raportem Amnesty International *Prisoner Transportation in Russia: Travelling Into the Unknown*²³ w trakcie transportu więźniowie nie mogli stosować przepisanych leków, które to są zatrzymywane przez funkcjonariuszy. Powołując się na zeznania byłego więźnia Amnesty International zauważa, że skutkiem takiego zachowania funkcjonariuszy służb więziennych jest poważne ryzyko naruszenia życia i zdrowia. Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł o sprawie Amura Khalukova, który razem z pełnomocnikiem wnosił o odroczenie terminu transportu z Nalchik w Kbardino Balkaria do nieznanego więzienia, ponieważ cierpiał na chorobę nerek i koniecznie wymagał leczenia. Mimo orzeczenia przez Trybunał środków zaradczych, osadzony został przewieziony po miesięcznym transporcie do nowego więzienia. W związku z nieotrzymaniem odpowiednich leków w trakcie transportu mężczyzna zmarł w szpitalu w regionie Kirov w 2016 r. Co więcej – jak zauważa Amnesty International – często zdarzały się sytuacje, gdy władze więzienia zakazywały wstępu do więzień niektórym niezależnym obserwatorom bez podawania odpowiednich podstaw.

V. Stosowanie tortur i innych form okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania

W powołanym raporcie Departamentu Stanu USA o przestrzeganiu praw człowieka na świecie w 2015 r. wskazano, że pomimo konstytucyjnego zakazu tortur pojawiało się wiele wiarygodnych doniesień wskazujących na to, że funkcjonariusze państwowi stosowali tortury, znęcali się i stosowali przemoc w celu wydobycia zeznań od podejrzanych, a także że

²³ Russian Federation: Prison transportation in Russia: Travelling into the unknown, 25 October 2017, Index number: EUR 46/6878/2017, raport dostępny na stronie: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur46/6878/2017/en>.

generalnie nie są oni pociągani do odpowiedzialności za takie działania. Jeśli funkcjonariuszom stawiane są zarzuty, zazwyczaj dotyczą one napaści lub przekroczenia uprawnień.

Amnesty International w raporcie rocznym za rok 2015/2016 stwierdziła, że szereg ważnych procesów sądowych ujawniło powszechne wady rosyjskiego wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, w szczególności stosowanie tortur i znęcanie się w czasie śledztw, jak również branie pod uwagę dowodów uzyskanych za pomocą tortur.²⁴

W informacji przygotowanej przez Komitet Praw Człowieka ONZ na potrzeby Powszechnego Przeglądu Okresowego Praw Człowieka, który w stosunku do Federacji Rosyjskiej został przeprowadzony w kwietniu 2013 roku²⁵, powołano się na raport Komitetu Przeciwko Torturom ONZ (CAT), w którym stwierdzono, że w Federacji Rosyjskiej stosuje się tortury w celu uzyskania zeznań. Ponadto władze nie podejmują właściwych starań, aby przeprowadzać efektywne i niezależne śledztwa w sprawie stosowania tortur lub niehumanitarnego traktowania. W odpowiedzi na postulowane żądania poprawy sytuacji więźniów, władze Federacji Rosyjskiej twierdzą, że zjawisko to nie jest powszechne w Rosji. Warto jednak zauważyć, że znane są przypadki stosowania tortur, np. wobec Pawła Drozdowa czy Siergieja Nazarowa, którzy w konsekwencji stosowania tortur zmarli.²⁶

VI. Podsumowanie

W Federacji Rosyjskiej dochodzi do systemowego naruszania praw człowieka. Władza sądownicza nie jest niezależna od pozostałych władz oraz istnieją systemowe ograniczenia niezawisłości sędziów, takich jak: nieprzejrzysty system nominacji sędziowskich czy rola prokuratury w systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.

Prawo do obrony również nie jest zagwarantowane. obrońcy nie mają takiego samego dostępu do materiałów sprawy, jak oskarżyciel oraz do osobistych spotkań z klientem w sposób zapewniający poszanowanie prywatności.

²⁴ Raport Roczny Amnesty International 2015/2016 - Sytuacja praw człowieka na świecie 23 February 2016, raport dostępny na stronie: <https://www.amnesty.org/EN/DOCUMENTS/POL10/2552/2016/PL/>.

²⁵ Human Rights Council, *Compilation prepared by the Office of the High Commissioner for Human Rights in accordance with paragraph 5 of the annex to Human Rights Council resolution 16/21*, dokument dostępny na stronie: http://ap.ohchr.org/documents/alldocs.aspx?doc_id=21360.

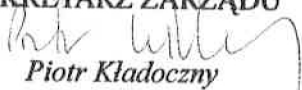
²⁶ Committee against Torture, *Concluding observations on the fifth periodic report of the Russian Federation, adopted by the Committee at its forty-ninth session (29 October-23 November 2012)*, 11 grudnia 2012 r. document dostępny na stronie: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2fC%2fRUS%2fCO%2f5&Lang=en.

Warunki w zakładach karnych mogą nie zapewniać podstawowych usług, jak dostęp do opieki zdrowotnej czy nawet żywności. Poważnym problem występującym w jednostkach penitencjarnych w Federacji Rosyjskiej jest przełudnienie. Więźniowie nie mają dostępu do skutecznych środków prawnych umożliwiających składanie skarg na złe warunki panujące w rosyjskich jednostkach penitencjarnych.

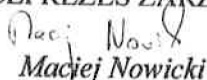
Ponadto powszechnie stosowana jest przemoc ze strony strażników oraz pomiędzy osadzonymi, zaś funkcjonariusze państwowi dopuszczają się tortur w celu wydobywania zeznań od podejrzanych. Jeśli funkcjonariuszom stawiane są zarzuty, zazwyczaj dotyczą one napaści lub przekroczenia uprawnień.

Mając na uwadze powyższe, Helsińska Fundacja Praw Człowieka wskazuje na potencjalną możliwość naruszenia praw człowieka pana _____ w sprawie o sygn. _____ w przypadku wydania go do Rosji. Wyrażamy jednocześnie nadzieję, że przedstawiona opinia okaże się pomocna w rozpatrywaniu tej, a także podobnych spraw.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
SEKRETARZ ZARZĄDU

Piotr Kładoczny

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
WICEPREZES ZARZĄDU

Maciej Nowicki

